

Türk Ekonomisi Hızlı Bir Değişim Sürecinde

Erdem ALPTEKİN

Türk ekonomisi, son yıllarda önemli bir aşama kaydetti.

Enflasyon, doğrudan yabancı yatırım girişi, ihracat gibi göstergelerde tarihin en yüksek başarıları elde edildi.

Cari açık, işsizlik ve borçlanma göstergelerinde ise tehlike çanları çalmaya devam ediyor.

Mevcut ekonomi politikaları ile devam edilmesi halinde ekonomide kalıcı istikrarın sağlanamayacağı görülüyor.

2002 yılının koşulları, 2007 yılının koşullarından çok farklı.

Hele 80'li yılların Türk ekonomisi ile bugünkü Türk ekonomisi arasında dağlar kadar fark var.

Ülke ekonomimizin 1980'lerden bu yana geçirdiği baş döndürücü değişim inkâr edilemez.

İthal ikameci politikaların yerini ihracata dayalı sanayileşme politikasına bırakmasıyla birlikte ülkemiz yepyeni bir sayfa açmıştı.

Ancak; o günden bugüne yaşanan konjonktürel dalgalanmalar, ülkemiz ekonomisini diğer gelişmekte olan ülkelerin gerisinde bıraktı.

94 Meksika krizi ve ülkemizdeki 5 Nisan krizi, 97 Asya Krizi, 98'de Rus Yönetiminin Moratoryum Kararı ve yakın zamanda yaşadığımız 2 büyük krizden fazlasıyla etkilendik.

80'li yıllarda ekonomik açıdan ülkemiz ile aynı seviyede bulunan Yunanistan bugün AB üyesi.

Milli gelirimiz bugün Yunanistan'ın yaklaşık 4'te biri.

Yakın zaman öncesine kadar ekonomik anlamda ileride olduğumuz Romanya ve Bulgaristan da bugün bizi geride bıraktı.

Çok daha önceden AB'ne katılım hedefi mevcut olan ülkemiz bugün birlik dışında iken Romanya ve Bulgaristan 1 Ocak 2007 itibarıyla AB üyesi oldular.

90'lı yıllarda yaşadığımız siyasi-ekonomik istikrarsızlıklar ve tüm dünyayı etkisi altına alan finansal liberalizasyon süreci, ülkemizin ağır adımlarla ilerlemesine yol açtı.

Bu nedenle bir zamanlar yarışı önde götürdüğümüz ülkelerin gerisine düştük.

Ancak ekonomimiz, 2001 krizinden sonra finansal sistemin ve ekonomimizin yeniden yapılandırılması sonucu bir nebze de olsa umutlandı.

Makro ekonomik göstergeler son yıllarda önemli ilerlemeler kaydetti.

Dünyanın en büyük 17. ekonomisiyiz.

Ülkemiz 22 çeyrektir kesintisiz büyüyor.

Gerçekleşen ekonomik büyümenin temel dinamiğini hiç şüphesiz ihracatımız oluşturuyor.

Ekonomik kalkınmanın itici gücü olan ihracatımız rekorlar kırmaya devam ediyor.

2006 yılında piyasa beklentilerinin üzerinde bir rakam olan 85 milyar dolara ulaşan ihracatımız çok kısa sürede 100 milyar dolar duvarını da yıkmayı başardı.

2007 hedefi olan yıllık 100 milyar dolarlık ihracat hedefi, 3 ay öncesinden tutturuldu.

Türkiye İhracatçılar Meclisi'nin (TİM) değerlendirmesine göre; eylül ayı itibariyle son 12 aylık ihracat, yüzde 23,2 artışla 100 milyar 184 milyon dolara ulaştı.

Yüksek faiz, döviz kurunun aşağı doğru giderek YTL'yi aşırı değerlendirmesine rağmen bu rakamlar gerçekleştirildi.

Türkiye'nin mevcut dinamikleri ile 100 milyar dolarlık ihracatı yapmasının güç olacağı düşünülüyordu.

Ancak, olumsuz koşullara rağmen rekorların ard arda kırılmasını, ihracatçılarımızın bir başarı hikâyesi olarak görmeliyiz.

İhracatçımız aslında daha büyük bir potansiyele sahip.

Sürdürülebilir ihracat artışı sağlayacak ihracat yapısının oluşturulması ve ihracatçımızın sorunlarına çözüm bulunması halinde ihracatımız katlanarak artacaktır.

Özellikle YTL'nin aşırı değerlenmesi ve reel faizlerin yüksek olması, ihracatçımız önünde büyük bir sorun teşkil ediyor.

Yüksek faiz-düşük kur politikası yerine gerçekçi kur-gerçekçi faiz politikası uygulanması ve Merkez Bankası'nın faiz indirimlerine devam etmesi gerekiyor.

İhracatçımız; fiyat rekabetinden sıyrılıp, kalite ve hız rekabetine odaklanmalı ve dünya ticareti içinde payı giderek artan bilgi-teknoloji yoğun katma değeri yüksek ürünlere yönelmeli.

AR&GE BÜLTEN 2007 EKİM – EKONOMİ

Kalıcı ekonomik istikrar ve sürdürülebilir ekonomik kalkınma açısından ihracatımız büyük önem taşıyor.

Tablo 1. Türkiye Ekonomisi Temel Göstergeler

Temel Göstergeler	2002 Yıllık	2006 Yıllık	2007 Son Açıklanan
Gayri Safi Milli Hasıla (Cari, Milyar Dolar)	180,9	399,6	201,8*
Büyüme Hızı (%)	7,9	6,0	5,2*
Kişi Başına GSMH (Dolar)	2.598	5.477	---
Dönem Sonu ABD Doları Satış Kuru (TL/\$)	1,63	1,42	1,21
ÜFE (Yıllık, %)	30,8	11,58	5,02
TÜFE (Yıllık, %)	29,7	9,65	7,12
İhracat (Milyar \$)	36,1	85,1	67,1**
İthalat (Milyar \$)	51,6	137,0	107,5**
İhracat/İthalat Oranı (%)	69,9	62,1	58,0**
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	-1,5	-31,4	-33,2
Bütçe Gelirleri (Milyar YTL)	70,4	171,3	141,8***
Bütçe Giderleri (Milyar YTL)	110,5	175,3	154***
Bütçe Dengesi (Milyar YTL)	-40,1	-4,0	-12,2***
Dış Borç Stoku (Milyar \$)	130,1	207,4	226,4
İç Borç Stoku (Milyar YTL)	149,9	251,4	258,1

Kaynak: TÜİK, Hazine Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı, Merkez Bankası

* 2006 Ocak-Haziran

** 2006 Ocak-Ağustos

*** 2006 Ocak-Eylül

İhracatın büyük katkı koyduğu gayrisafi milli hasıla ve kişi başına GSMH da son 5 yılda 2 katın üzerinde bir artış kaydedilirken aynı zamanda ortalama büyüme hızı da yüzde 7'nin üzerinde gerçekleşti.

Döviz dalgalanmalarının bu dönemde oldukça azaldığını gördük.

Küresel sarsıntılar yaşasak bile döviz 4 yıl önceki seviyesinden bile aşağıda kaldı.

ÜFE ve TÜFE de yıllar sonra tek haneye inildi.

Zaman zaman çift hanelere çıkılmasına rağmen Merkez Bankası'nın uyguladığı sıkı para politikası nedeniyle enflasyonda nispeten başarıya ulaşıldı.

Temmuz ayında yüzde 6,9 ile son 38 yılın en düşük enflasyon seviyesine ulaşıldı.

Yine bütçe rakamları tarihin en başarılı rakamlarından birini 2006 yılında verdi.

Her ne kadar bugünlerde bütçe bozulma işaretleri verse ve geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 879 artış gösterse de 5 yıl öncesine göre ciddi bir toparlanma olduğunu görmekteyiz.

Kamu net borç stoğunun milli gelire oranı yüzde 45'lere indi.

Kurumlar vergisi ve KDV oranlarında indirimler yapıldı.

Mali disiplin ve Merkez Bankası'nın para politikası kararlılıkla uygulandı.

Merkez Bankası döviz rezervi tarihinin en yüksek seviyelerinde seyrediyor.

Doğrudan yabancı yatırımlarında tarihin en yüksek seviyesine ulaşıldı.

Birkaç yıl öncesine kadar yabancı sermayenin uğramadığı Türkiye, dünyanın sayılı yabancı sermaye çeken ülkeleri arasına girdi ve 20,2 milyar dolarlık doğrudan yabancı yatırım rakamına ulaşıldı.

UNCTAD'ın "2007 Dünya Yatırım Raporu"na göre, Türkiye 2006 yılında en çok uluslararası doğrudan yatırım çeken ülkeler sıralamasında bir önceki yıla göre 7 basamak yükselerek 16. sıraya yerleşti ve dünya genelindeki payımız yüzde 1'den yüzde 1,5'a çıktı.

İMKB 100 endeksi önemli artışlar yaşadı.

0 noktasına yakın bir yerden 55.000 puana kadar yükseldi ve hala da yukarı yönlü trend devam ediyor.

Global likidite koşulları, gerçekleştirilen yapısal reformlar, bütçe disiplini, AB çıpası ve stand-by anlaşmaları, borsaya ve ekonomiye duyulan güvenin artmasını sağladı.

Ekonomik ve siyasi istikrar sağlandı.

Her ne kadar çoğu makroekonomik gösterge pozitif bir iyileşmeye işaret etse de özellikle dış ticaret açığı, borçlar, cari açık ve işsizlik konularında beklenen çözümler yaratılmadı.

İşsizlik rakamı yüzde 10'ların altında olsa da gerçek işsizlik rakamının yüzde 20'lere dayandığı ifade ediliyor.

İhtiyaçları karşılayamayan teşvik sistemi nedeniyle yatırım eğilimi yeterince canlandırılmadı.

Cari açık ve dış ticaret açığı problemi her geçen gün artmaya devam ediyor.

Her geçen yıl katlanarak artan açıklar ekonominin önünde tehlike arz ediyor.

İhracattaki artış ithalatı daha hızlı artırdığı için net anlamda döviz kaybına ve dış ticaret açığının büyümesine yol açıyor.

Ağustos sonu itibariyle son bir yılda cari açık 33 milyar 226 milyon dolara ulaştı.

2006 Ocak-Ağustos döneminde 36,485 Milyon Dolar olan dış ticaret açığı, 2007 yılı Ocak-Ağustos döneminde %10,9 oranında artarak 40,466 Milyon Dolara yükseldi.

Yine borçlarımızın her geçen gün artması ekonomi üzerinde olumsuz etkiler yaratmakta.

Özellikle ülke içindeki yüksek faizlerden dolayı yurtdışından borçlanma yoluna gidildi ve reel kesim aşırı kur riski aldı.

Son yıllarda kamu ve Merkez Bankası'nın dış borç toplamı adeta yerinde sayarken, özel sektörün dış borcu ise katlanarak artıp 138,5 milyar dolara ulaştı.

Dış borç stoku içindeki payı yüzde 61,2'ye kadar yükselen özel sektör borçları, ekonominin yumuşak karnı haline geldi.

Kamu kesimi borçlarının payı 72,4 milyar dolar ile yüzde 32 iken T.C. Merkez Bankası borçlarının toplam borç stoku içerisindeki payı ise 15,5 milyar dolar ile yüzde 6,8 oldu.

Dış borç rakamı ilk çeyrekte 213,4 milyar dolar iken bugün ikinci çeyrek itibariyle 226,4 milyar dolara ulaşıldı.

Merkez Bankası gecelik borçlanma faiz oranını yüzde 17.25'den 16.50'ye, borç verme faiz oranını yüzde 22.25'den 21.50'ye çekti.

Geçen yıl mayıs ve haziran aylarında yaşanan dalgalanma sürecinde faizleri artırmak zorunda kalan Merkez Bankası, en son 20 Temmuz 2006'da belirlediği faiz oranlarını, Eylül ayından sonra Ekim ayında da indirmek zorunda kaldı.

Yapılan son faiz indirimine rağmen, merkez bankalarının uyguladığı gecelik faiz oranında Türkiye yüzde 16.50'le, dünya şampiyonu olmaya devam etti.

ABD Merkez Bankası'nın faizlerinde 0,5 puanlık indirime gitmesi, TCMB'nin da faiz indirimlerine devam edebilmesinin önünü açtı.

Temmuz 2007 döneminde istihdam edilenlerin % 28,7'si tarım, % 18,7'si sanayi, % 6,4'ü inşaat, % 46,2'si ise hizmetler sektöründe olduğu görülüyor.

Önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, tarım sektöründe istihdamın payının 0,8 puan, sanayi sektörünün payının ise 0,3 puan azaldığı, buna karşılık inşaat sektörünün payının 0,4 puan, hizmetler sektörünün payının ise 0,7 puan arttığı görülmekte.

Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 45 bin kişi artarak 2 milyon 296 bin kişiye yükseldi.

İşsizlik oranı ise herhangi bir değişim göstermeyerek % 8,8 seviyesinde gerçekleşti.

Kentsel yerlerde işsizlik oranı 0,3 puanlık azalışla % 11,2, kırsal yerlerde ise 0,3 puanlık artışla % 5,4 oldu.

Ülkemizin istihdam sorunu işsiz sayısının artmasından ibaret kalmamış, istihdamın yapısı da bozuldu, genç ve eğitilmiş nüfusta işsizlik oranı yüksek boyutlara vardı.

En yüksek işsizliğin yaşandığı genç nüfusta işsizlerin oranı yüzde 17,1'den yüzde 18,6'ya çıktı.

Türkiye ekonomisi son 5 yılda uygulanan politikalarla makroekonomik anlamda iyileşme sağladı ancak artık mikro reformları uygulamanın zamanı geldi.

Global likidite bolluğunda azalma olma olasılığı ve küresel sarsıntılar, Türkiye'yi önümüzdeki dönemde etkileyecek en önemli konular arasında.

Yatırımcılar riskten kaçacağı için; ülkemize portföy yatırımı gelmemesi ve likiditenin azalması sonucu uluslararası doğrudan yabancı yatırımlarda azalma yaşanması olarak karşımıza çıkacak.

Döviz kurlarında ve petrol fiyatlarında yaşanabilecek olası ani dalgalanmalar, enflasyonu normal trendi üzerine çıkarabilir.

Bu nedenle enflasyonla mücadelede kararlıkla devam edilmeli.

Küresel piyasalar dalgalanmaya devam ediyor.

Saygın uluslararası ajanslar, sarsıntıların devam edebileceğine ilişkin yorumlara raporlarında yer veriyor.

Türkiye de olası dalgalanmadan en çok etkilenecek ülkeler arasında gösteriliyor.

Hükümet, Türk mali piyasalarındaki nispi istikrara aldanmamalı.

Ortalığın süt liman olması, Hükümeti yanıltmamalı.

59. hükümetin ekonomi politikası, sıcak para akışına bağlı yüksek faiz ve düşük kur ile enflasyonu dizginliyordu.

Yatırımları dış borç ve sıcak para ile finans ederken bütçeyi de özelleştirmelerle denkleştirmeye dayanıyordu.

100 milyar dolar civarındaki sıcak para, artık ülkemizin hazmetme kapasitesini aşıyor.

Hükümet, üretim, ihracat ve yatırım yapmayı özendiren reform paketlerini açıklamalı ve derhal uygulamaya koymalı.

İşsizlik sorununu bugünkü noktasından uzaklaştıracak, iş ve aş yaratan çözümlere ihtiyaç var.

İşsizliği önlemede ciddi bir depo görevi gören KOBİ'lerimizin desteklenmesi gerekli.

KOBİ'lerimizin finansal borçlarının yeniden yapılandırılmasını sağlayan ancak pek az KOBİ'yi sorunlarından arındırabilen Anadolu Yaklaşımı'nın yeniden yapılandırılması şart.

Girişim sermayesi, AB fonları ve kredi destekleri ile KOBİ'lerin finansal sıkıntılarında çözüm bulunmalı.

Bu nedenle öncelikli olarak KOBİ temelli politikaların uygulanması ile birlikte ekonomide canlılığın yaratılması için vergi oranları ve istihdam maliyetlerinde indirimle gidilmesi gerekiyor.

Kayıtdışı ekonomiyle mücadelenin sürdürülmesi ve kayıtdışılığı özendiren her türlü aftan kaçınılması gerekmektedir.

Şirket kurma ve açma maliyetlerinin düşürülmesi, işsizlik fonu sigortası fonunun daha etkin kullanılması gerekiyor.

Mesleki eğitim almış kişiler, gençler ve kadınlar için aktif işgücü programları uygulamaya konulmalı.

İşlem vergileri kademeli olarak kaldırılmalı.

KOBİ'ler küresel rekabette güç kazanabilmeleri için bilim ve teknolojiyle buluşturulmalı.

Modern teknolojiyi takip edememeleri nedeniyle rekabet güçleri azalan KOBİ'lerin müşterek yatırımları kümelenme yatırımları çerçevesinde desteklenmeli.

Yüksek katma değerli ürün üretimine geçilmeli ve KOBİ'lere dönük hizmetler tek çatı altında toplanmalı.

KOBİ'lerin faaliyetleri bilişim teknolojileri, nanoteknoloji ve genetik teknoloji ile buluşturularak çeşitli sübvansiyonlarla, ödemesiz dönemli düşük faizli ve uzun vadeli kredilerle desteklenmesi gerekiyor.

Ülke ekonomimizde işlemler genelde çek ve senet ile yürüyor.

Ancak karşılıksız çek sayısı ve protestolu senet miktarı gün geçtikçe katlanıyor.

İzmir'de geçen yıl ilk 8 ayda 38.171 adet senet protesto edilmiş iken, bu rakam 2007'de 47.130 âdete ulaştı.

Türkiye genelinde 2006'nın ilk 8 ayında 660.676 adet karşılıksız çek bildirimi yapılmış iken bu sene bu rakam 869.674'e tırmandı.

Bu hızlı artışın sonucunda bankaların hacizli mal sayısı artabilir.

Bankaların ellerinde kullanılmış taşınlar, evler veya eşyalar kalabilir.

Sosyal tansiyonu yükseltmemek için bankalarımıza ve ekonomi yönetimine önemli görevler düşüyor ve halka ödeyemeyeceği kredileri çekmemesi yönünde telkinler yapılması gerekiyor.

Son yıllarda çok ciddi yabancı yatırım girişi olmasına rağmen bundan sonra sıfırdan yatırım yapacak, istihdam yaratacak uzun vadeli sermayenin cezbedilmesi gerekiyor.

Ayrıca yatırım ortamını iyileştirici önlemler alınmaya devam edilmeli.

Yeni bir sanayi politikası oluşturulması, sanayi envanterinin çıkartılması, teşvik sisteminin yenilenmesi ve Türk Ticaret Kanunu'nun yasalaşması, ticaret ve sanayi hayatı için oldukça önemli.

Girişimciye kucak açılması, teknoloji bölgelerinin ve Ar-Ge'ye yapılan yatırımların desteklenmesinin önü açılması gerekiyor.

Gelir dağılımındaki adaletsizliği giderecek politikalar uygulanmalı.

Döviz kazandıran turizm sektörüne verilen destek artırılmalı ve 2013 hedefi 40 milyar doların tutturulmasına yönelik etkin tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine önem verilmesi gerekiyor.

Enerjide ithalat bağımlılığı azaltılmalı ve ülkemizin de dahil olduğu uluslararası boru hatlarından maksimum derecede pay alınmalı.

Alternatif yenilenebilir enerji kaynakları devreye sokulmalı.

Sonuç olarak; ekonominin önceki dönemde uygulanan ekonomik politikalar ile nefes alamayacağı ortada.

Bu nedenle özellikle; ekonomimizdeki işletmelerin nerdeyse tamamını temsil eden KOBİ'lerimizin üretmeleri, yatırım yapmaları ve ihracat yapmalarının önündeki engellerin aşılması gerekiyor.

İstihdam politikası ve teşvik sistemi tekrar gözden geçirilmeli.

Yapısal reformlar kaldığı yerden kararlılıkla devam etmeli.

Sosyal Güvenlik Reformu, Türk Ticaret Kanunu, Hipermarketler Yasası gibi kanunlar bir an evvel yasalaşip uygulamaya konulmalı.

Özellikle vergilerdeki indirimler, istihdam üzerindeki yüklerin azaltılması, kayıtdışı ile mücadele, yatırım ortamının iyileştirilmesi ve ekonomik hedeflerin güçlü bir siyasi irade ile desteklenmesi ekonomideki kalıcı istikrar için olmazsa olmaz koşullar olarak gözükmektedir.